

DEN GRÖNA VÄGEN TILL JÄMSTÄLLDHET

JÄMSTÄLLDHETSPOLITISK RAPPORT

INNEHÅLL

FÖRORD	3
1. VÅR ANALYS	4
2. STRATEGIER OCH VERKTYG	6
3. ARBETSMARKNADEN	9
4. NÄRINGSLIV	13
5. FÖRÄLDRASKAP	16
6. UTBILDNING	19
7. MÄNS VÅLD MOT KVINNOR	23
8. RÄTTSVÄSENDET	27
9. SAMHÄLLSPLANERING	29
10. KULTUR OCH FRITID	31
11. HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	34
12. SEXKÖP	37
FOTNOTER	39

FÖRORD

Miljöpartiet de gröna är ett feministiskt parti. Jämställdhetsfrågorna var centrala när vi bildades. Vi introducerade det jämställda språkrörsystemet, könsvarvade våra listor och kvoterade till de interna uppdragen. Det var banbrytande på sin tid att i praktiken erkänna kvinnors lika rätt till inflytande. Våra kärnfrågor och vår ideologi har också alltid lockat en majoritet kvinnor, men även män som bryter mot den traditionella mansrollen. Vi värderar kärlek och livskvalitet framför materialism och pengar. Det är provocerande i en värld där mer maskulina värden har fått prägla samhällsutvecklingen och politiken.

Som ett feministiskt parti är vårt uppdrag att med politiska verktyg motverka könsmaktsordningen. Den är roten till både hur kvinnor som grupp är underordnade män som grupp i inflytande och resurser. Den är också roten till att både män och kvinnor fastnar i traditionella könsroller som är inskränkande för individens frihet.

För några år sedan kände vi att jämställdhetsfrågorna hade hamnat i skymundan i partiet och partistyrelsen valde att dedikera en kongress åt feminismen. Det väckte känslor

och debatt i partiet. Det visade sig att inom oss hade en mångfald av feministiska inriktningar vuxit sig starka. Bland annat fanns det grupperingar av ekofeminister, queerfeminister och radikalfeminister.

Vissa av oss är mer fokuserade på det politiska hantverket kring jämställda löner och den könssegregerade arbetsmarknaden. Andra av oss är experter på det intersektionella maktperspektivet. Vissa lägger sitt engagemang på mäns våld mot kvinnor och våldtäktslagstiftningen. Andra på genuspedagogik i förskolan och förändring av mansrollen. Tillsammans bildar vi en stark allians av gröna feminister.

Vår mångfald gör att våra olika feministiska perspektiv går att tillämpa på alla politiska områden. Oavsett vilken nämnd du sitter i eller vilket uppdrag du har ska du som grön politiker kunna främja en feministisk utveckling i din politiska gärning.

PETER ERIKSSON
MARIA WETTERSTRAND

1. VÅR ANALYS

Det demokratiska samhället bygger på idén om alla människors lika värde. En väl fungerande demokrati förutsätter att makten är jämnt fördelad mellan de kvinnor och män som lever i samhället. Det förutsätter också att individers liv och villkor inte styrs och bestäms av olika förväntningar och krav, utan att varje människa är fri att göra sina egna val utan att styras av begränsande, könsbundna normer.

Miljöpartiet de gröna arbetar för ett samhälle där alla människor oavsett kön, ålder, etnicitet, klass, funktionsnedsättning, religion, sexuell läggning och könsidentitet ges samma förutsättningar. Miljöpartiet utgår ifrån en feministisk och intersektionell maktanalys. Vi ser att det finns flera olika maktstrukturer, inte bara maktordningen mellan kvinnor och män, i samhället. Miljöpartiet har sedan bildandet varit en del av den feministiska rörelsen. Det feministiska

perspektivet betyder för de gröna att det finns en genomgripande könsmaktsordning, där mannen är norm. Könsmaktsordningen räcker dock inte för att förklara hur ojämlikhet uppstår. Det intersektionella perspektivet hjälper oss att synliggöra hur olika maktordningar är sammanflätade med varandra och hur de kan skifta i olika sammanhang.

Utgångspunkten för Miljöpartiet är att det finns ett stort politiskt ansvar för att den rådande genusordningen inte reproduceras. Att gruppen vita, heterosexuella män utan funktionsnedsättning per automatik har bättre förutsättningar till makt och inflytande i samhället än andra människor. Det politiska ansvaret är Miljöpartiet berett att ta.

Redan som barn påförs vi könsroller som är ojämställda. Det socialt konstruerade könet är inskränkande för

individens frihet, både för kvinnor och för män. Genussystemet upprätthålls och skapas på alla nivåer i samhället. Hur vi lär oss att bete oss som pojkar och flickor är en del av maktordningen. Flickor förväntas tala mindre än pojkar, flickor växer upp med sämre självkänsla än pojkar och flickors intressen värderas lägre än pojkars. Pojkar förväntas inte visa några andra känslor än ilska. De intressen och värderingar som anses vara typiskt manliga värderas högre i vårt samhälle än det typiskt kvinnliga. Vi menar att både män och kvinnor förlorar på detta.

Genusordningen gynnar män generellt genom att den underlättar tillgång till makt, högre lön och större rörelsefrihet, men mäns valmöjligheter begränsas också. I mansrollen finns destruktiva beteendemönster som missgynnar män. Män är överrepresenterade i landets fängelser, de saknar i större utsträckning än kvinnor nära vänner och pojkar presterar sämre i skolan. Män straffas i hög utsträckning av sin omgivning om de väljer att gå utanför normen för hur en man ska vara och bete sig. Även om det kan upplevas som att några enskilda individer, främst en del män, förlorar när maktstrukturer förändras och makten fördelas på fler, är det Miljöpartiets fasta övertygelse att samhället tjänar på att blir mer jämställt.

Denna rapport fokuserar på maktordningen kön. Miljöpartiet har många

förslag på hur samhället kan bli mer jämställt och beskriver så många som möjligt av dem här. Miljöpartiet anser att könsmaktsordningen är en av de mest övergripande maktordningarna, inte minst för att den drabbar alla, och därför måste den lyftas särskilt.

Miljöpartiets feministiska och intersektionella syn är ett verktyg att analysera världen utifrån och målet är att förändra den bakomliggande strukturen. Detta verktyg är ett stöd för att uppnå ett jämställt samhälle. Det hjälper oss att upptäcka förtryckande strukturer som vi måste se och erkänna för att vi ska kunna bryta dem. Människan kommer aldrig att bli fri genom att vi blundar och intalar oss att maktordningar inte finns.

2. STRATEGIER OCH VERKTYG

Det feministiska förändringsarbetet måste bedrivas genom lagstiftning mot olika former av förtryck, men också genom ett främjande arbete som bryter ner den rådande genusordningen. På många områden finns det lagstiftning redan i dag, som inte alltid har någon större verkan. För att komma till rätta med detta anser vi att det krävs bättre möjligheter till sanktioner på flera områden. Där utöver måste också tillsynen bli bättre. Ansvaret för tillsynen ska ligga på diskrimineringsmyndigheten som också måste ges resurser för att göra detta arbete på ett tillfredsställande sätt.

JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING

Alla som under lång tid har arbetat med jämställdhetsfrågor kan vittna om att det finns ett stort motstånd som grundar sig i okunskap och ovilja till förändring. Trots stora ansträngningar når inte jämställdhets-

arbetet dit man önskar. Strukturer och föreställningar "sitter i väggarna" och därför behövs ett strukturerat arbete med jämställdhet. Ett arbete som inte sker i projektform vid sidan om, utan som en självklar del av den ordinarie verksamheten. En av de viktigaste strategierna i jämställdhetsarbetet är därför integrering av jämställdhet i alla politikområden. Jämställdhetsintegrering innebär att alla områden ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Bland annat ska olika förhållanden och villkor för kvinnor och män analyseras. Varje fråga som berör individer ska prövas ur ett jämställdhetsperspektiv. Konsekvenser av hur förändringar kan tänkas utfalla för kvinnor respektive män ska också analyseras. Ett tydligt exempel på när jämställdhetsintegrering kan göra stor nytta är vid budgetarbete på kommun-, landstings- och nationell nivå.

Jämställdhetsintegrering är vare sig nytt eller unikt. Redan 1995 vid FN:s konferens i Peking tog världens länder beslut om att jämställdhet skulle integreras i alla frågor och beslut. I Sverige kom utredningen JämStöd med sitt slutbetänkande 2007¹. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta till sig de slutsatser som utredningen kom fram till. Redan den jämställdhetspolitiska utredningen 2005² föreslog att en särskild lagstiftning om jämställdhetsintegrering ska instiftas. Även detta står Miljöpartiet bakom.

ETT SÄRSKILT JÄMSTÄLLDHETS-RÅD

Utöver diskrimineringsombudsmannen som ansvarar för tillsynen, vill Miljöpartiet att det inrättas en myndighet för lika rätt som ska arbeta främjande med alla diskrimineringsgrunder. Då jämställdhetsfrågor måste lyftas särskilt vill de gröna att det inrättas ett särskilt statligt jämställdhetsråd som ska arbeta främjande med jämställdhetsfrågorna. Exempel på ett främjande arbete kan vara omvärldsbevakning, utbildning, samordning, kunskapsutveckling, informationsspridning och stöd för jämställdhetsintegrering. Det finns i dag nationella målsättningar och ett brett stöd för ett sakligt jämställdhetsarbete.

Trots det finns det brister i styrningen, brist på kontinuerlig uppföljning och

brist på samordning, vilket gör att arbetet med att främja jämställdheten i samhället inte får det stöd som behövs. Vi måste öka effektiviteten inom det jämställdhetspolitiska området. Här, menar Miljöpartiet, har ett jämställdhetsråd en mycket viktig roll att fylla.

LAGÖVERSYN UR JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV

Grundläggande i ett demokratiskt samhälle är att rättssystemet är säkert och lika för alla. Därför vill Miljöpartiet att det görs en översyn av lagar utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det finns redan i dag ett generellt uppdrag att beakta jämställdhet när nya lagtexter och förordningar skrivs, men de gröna menar att detta inte görs i tillräcklig utsträckning. Riksdagens utskott måste arbeta betydligt mer med att beakta detta i sitt arbete när olika förslag behandlas.

KVOTERING OCH POSITIV SÄR-BEHANDLING

Miljöpartiet har sedan länge använt sig av kvotering och positiv särbehandling som ett verktyg för att främja jämställdhet. Vi ställer oss positiva till kvotering och positiv särbehandling som metod i olika sammanhang. Exempelvis kvoterade bolagsstyrelser eller i särskilda fall positiv särbehandling för att komma till rätta med att ett kön är kraftigt underrepresenterat inom ett specifikt yrkesområde. Det kan exempelvis

vara aktuellt att använda sig av positiv särbehandling för att öka andelen män på förskolläraryrket.

Det är nödvändigt att bryta den ordning som finns i samhället där män har förtur till vissa positioner. Kvotering och positiv särbehandling ska inte ses som en permanent lösning. Det är en relativt kortsiktig lösning för att komma till rätta med akuta problem, främst underrepresentationen av kvinnor på beslutande positioner. Miljöpartiet vill också se fler kvinnor på ordförandeposter, som chefer och på andra ledande positioner i samhället. Den offentliga sektorn har ett extra stort ansvar för att medverka till en aktiv rekrytering av kvinnor till ledande positioner.

MANSROLLEN

Det är nödvändigt att både kvinnor och män är delaktiga i arbetet för ett jämställt samhälle. Framför allt är det viktigt att mansrollen förändras. Män får i dag sämre studieresultat, är överrepresenterade i landets fängelser och riskerar i högre utsträckning än kvinnor att utsättas för våld. Mansrollen bidrar inte bara till ökad makt och ett ökat inflytande utan har också tydligt destruktiva inslag. Män som väljer att gå utanför normen straffas ofta av omgivningen och av samhället. Miljöpartiet anser att en statlig utredning ska tillsättas för att utreda vad staten kan göra för att bidra till att förändra den stereotypa mansrollen.

KVINNORS ORGANISERING

Utan kvinnors organisering skulle många frågor som rör rättvisa och mänskliga rättigheter inte funnits på den nationella och internationella dagordningen. Kvinnor världen över driver jämställdhetsfrågan, feminismen och demokratin framåt. Införandet av allmän rösträtt, uppbyggnad av stödverksamhet och opinionsbildning när det gäller mäns våld mot kvinnor samt olika fredsinstitut är några resultat av kvinnors organisering. Organiseringen har hitintills skett genom ideellt arbete med små ekonomiska resurser. Miljöpartiet anser att det är viktigt att det finns ekonomiska resurser avsatta för kvinnors organisering.

MILJÖPARTIET VILL

- *införa kraftigare sanktionsmöjligheter och öka tillsynen på flera områden,*
- *inrätta ett jämställdhetsråd med ett särskilt ansvar för att främja arbetet med jämställdhet,*
- *att en lag om jämställdhetsintegrering instiftas,*
- *att kvotering och positiv särbehandling används som verktyg i jämställdhetsarbetet,*
- *att det tillsätts en statlig utredning om hur mansrollen kan förändras,*
- *att det görs en översyn av lagar ur ett jämställdhetsperspektiv.*

3. ARBETSMARKNADEN

Det finns omfattande forskning om såväl svenska som internationella förhållanden som visar att arbetsmarknaden inte är jämställd. Trots att det finns uttalade politiska mål om att göra arbetsmarknaden mer jämställd händer ingenting. Ojämställdheten har blivit en så naturlig del av människors vardag att den upplevs som självklar. För Miljöpartiet är en av de absolut viktigaste frågorna att komma till rätta med ojämställdheten och diskrimineringen på arbetsmarknaden. De största strukturella problemen är att kvinnor fortfarande har lägre lön än män, att kvinnor oftare än män arbetar deltid samt att yrken där det finns en överrepresentation av kvinnor värderas lägre. Möjlighet till egen försörjning är en av grundstenarna för ett jämställt och demokratiskt samhälle.

LIKA LÖN

Något som visat sig vara effektivt för att komma till rätta med oegentliga

löneskillnader mellan kvinnor och män är lönekartläggning. Miljöpartiet anser att alla företag som har fler än tio anställda ska vara skyldiga att göra lönekartläggningar varje år. Utöver det ska alla företag i den storleken uppdatera sina jämställdhets- och mångfaldsplaner varje år. Det krävs kraftigare sanktionsmöjligheter för de företag som inte lever upp till kraven än de vitesförelägganden som finns i dag.

Att kartlägga löneskillnader räcker dock inte, det måste också göras någonting åt de löneskillnader som kommer fram i kartläggningen. Enligt statistiska centralbyrån tjänar kvinnor cirka 84 procent av vad män tjänar. Ungefär hälften av löneskillnaden kan förklaras med att kvinnor och män har olika utbildning, befattningsgrad, arbetstid och att de finns inom olika sektorer. Men även om dessa faktorer räknas bort kvarstår ändå en löne-

skillnad på cirka sju procent som inte kan förklaras på något annat sätt än att det är en lönediskriminering på grund av kön.

ETT HANDSLAG FÖR JÄMSTÄLLDA LÖNER

Det krävs att den offentliga sektorns verksamheter tar ansvar och står upp för att åstadkomma jämställda löner. Politiker på statlig nivå, i landsting och i kommuner har ett stort ansvar. Lönediskrimineringen kan dock inte avskaffas utan de fackliga organisationernas aktiva medverkan. För den fackliga rörelsen innebär detta stora påfrestningar. Gamla mönster och traditioner måste rensas bort och det krävs att kvinnodominerade sektorer prioriteras framför de mansdominerade. Såväl inom offentlig som privat sektor måste arbetsgivare ta sitt ansvar för jämställda löner. Miljöpartiet anser att staten ska ta ett initiativ till ett handslag mellan de fackliga organisationerna och arbetsgivarna för att få bort könsrelaterade löneskillnader. Det är dags att ta frågan på allvar.

ARBETSTID

Det är betydligt fler kvinnor än män som arbetar deltid. En vanlig myt är att det är kvinnor med små barn som står för deltidarbetandet, men nästan lika många kvinnor utan barn arbetar deltid. Bland småbarnspappor är det mycket få som arbetar deltid, tvärtom är det inte ovanligt att dessa arbetar

mer än andra. Om man tittar på de relativa arbetskraftstalen visar det sig att 36 procent av kvinnor med barn (0-16 år) arbetar deltid medan så många som 30 procent av kvinnor utan barn arbetar deltid. För männen är motsvarande siffror sex procent (män med barn) och 12 procent (män utan barn)³.

Olika sektorers karaktär brukar vara förklaringen till förekomsten av deltidarbetet men Gertrud Åströms utredning "Makt att forma samhället och sitt eget liv"⁴ pekar i stället mot en annan riktning. Föreställningen om deltidarbetet som en norm för kvinnors arbete verkar vara stark, trots att en majoritet av kvinnorna på arbetsmarknaden arbetar heltid. Det är oacceptabelt att denna föreställning upprätthålls och vi menar att det är dags att ställa särskilda krav på offentlig sektor, där många av de deltidarbetande finns. Miljöpartiet anser att den som vill ska ha rätt att arbeta heltid, men att möjligheten att arbeta deltid också ska finnas kvar.

Kvinnors deltidarbete måste synliggöras i statistiken och de bakomliggande orsakerna till deltidarbete måste undersökas. Miljöpartiet vill att det görs en översyn av vad normen för heltid bör vara i olika branscher. Det kan också bli aktuellt att titta på olika yrkens innehåll för att se om det är möjligt att förändra arbetsbelastningen utan att förändra heltidsnormen. Det finns många exempel på branscher dominerade av män där

facken med god framgång förhandlat fram en lägre norm för heltid. Det finns inget som säger att detta skulle vara en omöjlighet inom branscher där kvinnor dominerar till antalet. Miljöpartiet anser att normalarbets-tiden, inom alla yrkeskategorier, ska förkortas till 35 timmar per vecka. På sikt vill vi sänka normalarbetstiden till 30 timmar per vecka.

Miljöpartiet anser att heltid ska vara norm på den svenska arbetsmarknaden. Vi är dock tveksamma till om lagstiftningsinstrumentet är det mest effektiva verktyget för att åstadkomma detta. Vi ser hellre att detta är en del i överenskommelser och avtal mellan arbetsmarknadens parter. Miljöpartiet vill också att det ska finnas en begränsning för arbetsgivarens möjlighet att använda sig av anställningsformen tidsbegränsad anställning.

KÖNSSEGREGERINGEN PÅ ARBETSMARKNADEN

Det finns en stor könssegregering på den svenska arbetsmarknaden. Det är inte svårt att dra slutsatsen att en stor del av de ojämsställda villkoren på arbetsmarknaden beror på och reproduceras på grund av könssegregeringen. Därför är det viktigt att vi kommer till rätta med denna.

Det är tydligt att kvinnodominerade branscher och sektorer har lägre lön än mansdominerade branscher.

Det är ingen tillfällighet. Dit männen söker sig, där stiger också lönerna. På motsvarande sätt stagnerar ofta löneutvecklingen när andelen kvinnor i en yrkesgrupp ökar.

Det finns ett starkt samband mellan utbildning och arbete. Grunden till det framtida arbetslivet läggs i utbildningssystemet. Skillnaderna mellan mäns och kvinnors utbildningsval på gymnasie- och högskolan är stora. För att komma till rätta med detta måste de traditionella köns-mönstren vid utbildningsvalen brytas. Det är anmärkningsvärt att kvinnors utbildningsnivå är högre än mäns. 2007/2008 var cirka 66 procent av dem som utexaminerades från högskola eller universitet kvinnor⁵. Trots det kommer inte kvinnor ikapp män löne-mässigt. Detta har sin förklaring bland annat i att traditionella könsmonster gäller vid val av utbildning. Kvinnor är överrepresenterade inom pedagogiska utbildningar, och inom omsorgs-utbildning, medan män är överrepresenterade inom teknik och tillverkning. Av detta kan vi dra slutsatsen att hela sektorer är fel-avlönade.

Unga kvinnor söker sig i högre utsträckning till traditionellt mansdominerade branscher än vad unga män söker sig till traditionellt kvinnodominerade branscher. Det finns fler kvinnor i tillverkningsindustrin än det finns män inom vård och omsorg. Mot den bakgrunden bör det göras

särskilda insatser redan i grundskolan för att få fler pojkar att intressera sig för vård och omsorg när det är dags att välja inriktning till gymnasiet. Skolan har ett ansvar för att tillhandahålla pedagogik som stimulerar både flickor och pojkar att göra icke traditionella utbildningsval. Studie- och yrkesvägledarna har här en oerhört viktig roll. Med deras stöd kan många ungdomar våga välja utanför de traditionella yrkesvalen. Det har också gjorts stora särskilda satsningar för att väcka flickors intresse för manligt dominerade branscher, exempelvis på teknikområdet. Miljöpartiet anser att det måste läggas minst lika mycket resurser på särskilda satsningar för att få pojkar intresserade av yrkesområden inom vård och omsorg.

HÖJ GARANTIPENSIONEN

Låg lön innebär också låg ersättning i a-kassa, lägre sjukförsäkring, föräldraförsäkring och inte minst låg pension. På grund av diskrimineringen på arbetsmarknaden är kvinnors pension i genomsnitt lägre än mäns. För att komma till rätta med detta anser Miljöpartiet att garantipensionen bör höjas.

FAKTA OCH STATISTIK

Med lönekartläggningar, statistik och arbetsvärdering går det att avläsa verkligheten och rätta till osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män. En helt avgörande fråga för att synliggöra problematiken är att

det finns lättillgänglig könsuppdelad statistik hos alla arbetsgivare. Fakta är en nödvändighet för att ojämställdheten på arbetsmarknaden ska kunna avskaffas.

MILJÖPARTIET VILL

- *att företag med fler än tio anställda ska vara tvungna att göra lönekartläggningar och uppdatera sina jämställdhets- och mångfaldsplaner årligen,*
- *att staten ska ta initiativ till ett handslag för jämställda löner mellan facken och arbetsgivarna,*
- *att rätten till heltid ska stärkas,*
- *höja garantipensionen,*
- *bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden, bland annat genom särskilda satsningar för att väcka pojkars intresse för yrken som ses som traditionellt kvinnliga.*

4. NÄRINGSLIV

Vårt samhälle är organiserat efter den manliga normen, detta märks kanske allra tydligast inom näringslivet. Många av de problem som kvinnor möter inom näringslivet kan beror på de generella problemen med jämställdhet i arbetslivet och i samhället i stort. Exempelvis värderas traditionellt kvinnliga yrkesområden lägre än manliga, kvinnor arbetar oftare deltid än män och det råder ojämställdhet när kommer till uttag av föräldraförsäkringen. Det i kombination med att kvinnor fortfarande i mycket större grad tar ansvar för det obetalda arbetet i hemmet har stora konsekvenser för kvinnors möjligheter till eget företagande.

FRÄMJA KVINNORS FÖRETAGANDE

Det finns många insatser som kan göras för att fler kvinnor ska ta steget att starta eget. Miljöpartiet menar att målet för företagarpolitiken ska vara

att kvinnors företagande inte ska vara ett eget spår, utan väl integrerad i det ordinarie arbetet. Det finns dock behov av särskilda insatser utöver det. Miljöpartiet vill införa ett starta-eget-bidrag som är riktat till fler än de som är arbetslösa. Bidraget ska i första hand ses som ett stöd för att öka antalet nya företag och inte som en arbetsmarknadsåtgärd. Det blir samtidigt ett sätt att stötta de grupper som är underrepresenterade när det kommer till egenföretagande. Miljöpartiet vill att kommuner och regioner ska ta initiativ till lokala projekt och samarbeten. Ytterligare en åtgärd för att få fler kvinnor att starta eget är att erbjuda entreprenörskurser för tjejer inom gymnasieskolans ram.

EKONOMISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

Statistiken visar tydligt att kvinnor som vill starta företag har svårare än män att få lån på finansmarknaden. Särskilda ansträngningar bör göras

för att de offentliga företagsstöden ska bli tillgängliga för kvinnor. De myndigheter som arbetar med stöd till företagare måste utbilda sin personal i jämställdhets- och mångfaldsfrågor för att bli bättre på att ge stöd till företag som startas av under-representerade grupper. Miljöpartiet anser också att kommuner, näringsliv och statliga organisationer bör samarbeta på lokal nivå. Genom att inrätta en fond för att administrera ett system med mikrokrediter kan möjligheterna för enskilda personer att starta egen verksamhet med lokal anknytning öka.

FÖRBÄTTRA TRYGGHETS-SYSTEMEN

I Sverige startas över 40 000 nya företag varje år. Cirka 30 procent av de företag som startades under 2006, startades av kvinnor. En anledning till varför många väljer att inte starta eget är att regelverket är krångligt. Men det tycks snarare som att den största anledningen till att kvinnor är under-representerade bland företagarna är att de, i högre utsträckning än män, värderar den sociala trygghet man har som anställd. Därför anser Miljöpartiet att en av de viktigaste åtgärderna för att öka kvinnors företagande är att förbättra trygghets-systemet för företagare.

Det behövs både förbättringar i a-kassan och sjukförsäkringssystemet. Exempelvis bör a-kasseersättning och den sjukpenningsgrundande in-

komsten baseras på inkomsten under en längre tidsintervall än i dag. Detta för att många nyföretagare tar ut låg lön i början för att kunna ge företaget möjlighet att etableras och expandera. Företagare får heller inte missgynnas när det gäller möjligheten till havandeskapspenning. Miljöpartiet anser att reglerna i trygghetssystemen ska vara så lika som möjligt för företagare och arbetstagare. Detta för att underlätta för dem som både driver företag och har anställning eller för personer som i perioder driver företag och däremellan är anställda.

KVOTERING TILL BOLAGS-STYRELSER

År 2006 införde Norge en lag om kvotering till börsbolagens styrelser där det regleras att minst 40 procent av vardera könet ska vara representerat i styrelserna. Staten har möjlighet att tvångsupplösa de bolag som inte uppfyller kraven på representation. Lagen har gjort att Norge är det världsledande landet då representationen av kvinnor i styrelser ökat från sju procent 2003 till 40 procent i dag. Frivillighetens väg tycks inte fungera bättre bland de svenska börsbolagen än någon annanstans. Könsfördelning är långt ifrån jämn när det kommer till representation i styrelserna.

En undersökning gjord av Veckans affärer i mars 2008 visar att andelen kvinnor i börsbolagens styrelser är cirka 18 procent. Som ett medel för att

öka andelen kvinnor anser Miljöpartiet att Sverige ska införa en lag om kvotering som kräver minst 40 procent av styrelseplatserna i börsbolagen till vardera könet.

MILJÖPARTIET VILL

- *genomföra insatser för att främja kvinnors företagande, så som starta-eget-bidrag och entreprenörskurser för unga tjejer,*
- *att alla kriterier och procedurer för statliga lån, krediter, bidrag och subventioner ska ses över ur ett könsperspektiv,*
- *att de myndigheter som arbetar med företagsstöd utbildar sin personal i jämställdhets- och mångfaldsfrågor,*
- *att trygghetssystemen förbättras för egenföretagare,*
- *införa en lag om kvotering till börsbolagens styrelser.*

5. FÖRÄLDRASKAP

Jämställdhet och föräldraskap är för många en svår ekvation. Statistiken visar att många pappor tenderar att jobba mer när de har små barn, att kvinnor tar ut en stor majoritet av föräldraförsäkringen, samt att många ensamstående föräldrar är kvinnor. Både kvinnor och män blir föräldrar när de får barn och de har båda ansvar för ett aktivt föräldraskap. Det är viktigt att män som väljer att ta ut föräldraledighet inte motarbetas av sina arbetsgivare. Det ska inte straffa sig av vara föräldraledig. Alla, såväl mammor, pappor som barn tjänar på att regelverket utformas på ett sätt så att ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen uppmuntras i stället för att motarbetas.

FÖRÄLDRAFÖRSÄKRING

I dag framställs det som att pappaledighet är en valmöjlighet, medan mammaledighet är en självklarhet. Detta är något som både får stora

konsekvenser för pappans aktiva föräldraskap och för kvinnors situation på arbetsmarknaden. Även om det är förbjudet att diskriminera en gravid kvinna, eller en kvinna i fertil ålder, är det naivt att tro att arbetsgivare inte låter sig påverkas av hur statistiken för föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning (TFP eller tidigare kallat VAB) ser ut. Miljöpartiet vill utforma föräldraförsäkringen på ett jämställt sätt. Samtidigt vill vi göra det möjligt att låta en person närstående till barnet ta del av föräldraförsäkringen om vårdnadshavarna anser det lämpligt.

Därför föreslår vi en tredelad föräldraförsäkring där en tredjedel går till vardera föräldern och en tredjedel är möjlig att överlåta på en tredje part. I samband med detta vill vi också utöka föräldraförsäkringen till 18 månader samt utöka de så kallade "pappadagarna", som möjliggör för två

föräldrar att vara hemma samtidigt i anslutning till barnets födelse, från dagens tio till trettio dagar. Denna tid är viktig eftersom den ligger till grund för båda föräldrarnas anknytning och relation till sitt barn.

ENSAMSTÅENDE VÅRDNADSHAVARE

En mycket stor andel av ensamstående vårdnadshavare i Sverige, drygt 80 procent, är kvinnor⁶. Ensamstående mödrar är oftare tillfälligt anställda och arbetslösheten är högre för dem än för sammanboende föräldrar. En ensamstående mamma tjänar cirka 54 procent av en sammanboende pappas lön⁷. Ensamstående mammor har generellt en lägre inkomst än ensamstående pappor. En ensamstående kvinna med barn har i genomsnitt en disponibel inkomst på 119 000 kronor, medan en ensamstående man med barn i genomsnitt har en disponibel inkomst på 150 000 kronor⁸. I utredningen Makt att forma samhället och sitt eget liv visar man på att just ensamstående föräldrar reagerar snabbt på förändringar i skatte- och transfereringssystemen. Miljöpartiet vill ha en utredning av hur ett skatteavdrag för ensamstående föräldrar skulle kunna utformas.

BARNOMSORG

Införandet av barnomsorgen är den enskilt största politiska reform som har gjort det möjligt för kvinnor att arbeta utanför hemmet. Många föräld-

rar arbetar kvällar, nätter och helger och är man ensamstående eller har oturen att båda föräldrarna arbetar på obekväma arbetstider kan det vara näst intill omöjligt att få ihop livspusslet. Att detta skulle vara en nackdel för kvinnors situation på arbetsmarknaden är så självklart att det knappt behöver påtalas. I dag är det fortfarande många kommuner som enbart erbjuder barnomsorg på dagtid.

Miljöpartiet anser att den lagstadgade barnomsorgen ska utökas till att omfatta även kvällar, nätter och helger. Vidare anser Miljöpartiet att barnomsorgsavgiften ska bestämmas utifrån föräldrarnas, inte hushållets, inkomster. Samhället kan inte förvänta sig att någon annan än barnets vårdnadshavare ska stå för barnets omkostnader och en förälder som väljer att bo tillsammans med någon som inte är barnets vårdnadshavare ska inte missgynnas ekonomiskt.

BARNBIDRAG

Barnbidraget kan tyckas vara en liten fråga i sammanhanget, men att barnbidraget automatiskt sätts in på mammans konto om man inte anmäler annat är en signal från samhället som påverkar hur föräldraskapet värderas. Miljöpartiet anser att vårdnadshavarna själva ska ange vem av föräldrarna som ska stå som mottagare av barnbidraget samt att barnbidraget ska delas mellan föräldrarna i de fall

föräldrarna är separerade men har gemensam vårdnad och delar den lika.

MILJÖPARTIET VILL

- *att föräldraförsäkringen ska tredelas och kvoterats,*
- *att de så kallade "pappadagarna" ska utökas från tio till trettio dagar,*
- *att den lagstadgade barnomsorgen även ska omfatta kvällar, nätter och helger,*
- *se en utredning av ett skatteavdrag för ensamstående vårdnadshavare.*

6. UTBILDNING

Normer för hur man bemöts och hur man förväntas bete sig som pojke eller flicka finns överallt i samhället. Särskilt tydliga är dessa normer inom utbildningsväsendet. Man kan se skillnader mellan pojkar och flickor både när det kommer till utbildningsval, studieresultat och hur mycket utrymme man får i klassrummet. Skolan bemöter och värderar eleverna utifrån förväntningar som bygger på elevens kön. Förskolan och skolan arbetar i dag inte tillräckligt med jämställdhet för att genusordningen ska brytas.

DEN KÖNSSEGREGERADE UTBILDNINGSEKTORN

Den könssegregerade arbetsmarknaden, som tidigare diskuterats under avsnittet "Arbetsmarknaden", syns tydligt inom utbildningsväsendet. Mycket få män söker sig till pedagogiska utbildningar, särskilt få är de som väljer att jobba inom förskolan och bland de lägre åldrarna i grund-

skolan. Att öka andelen män inom utbildningssektorn, särskilt där bristerna är som störst, är oerhört viktigt. Skolverket bör få i uppdrag att se över hur man kan få fler män att söka sig till utbildningssektorn. Miljöpartiet kan också se behovet av positiv särbehandling för det under-representerade könet vid de utbildningar där man kan konstatera att brist på det ena könet inom yrket får allvarliga konsekvenser för den allmänna jämställdheten i samhället. Ett exempel skulle kunna vara att kvotera in män på förskoleutbildningen. Miljöpartiet vill också se en nationell kampanj för att få in fler män i förskolan.

GENUSPEDAGOGIK

Fler män i förskolan är viktigt för barnen. Det räcker dock inte att könsfördelningen inom personalstyrkan är jämn om de som jobbar inom förskola och skola fortsätter att reproducera

den rådande könsordningen. Flickor och pojkar behandlas olika utifrån kön och det sker ofta omedvetet. Därför behövs hjälp och stöd så att ett strukturerat arbete för att motverka könsroller kan bedrivas på alla förskolor. Redan i dag finns många goda exempel på förskolor som bedriver ett mycket lyckat genusarbete. Miljöpartiet anser att all personal som arbetar inom i skolan, såväl på förskole-, grundskole- som gymnasienivå, ska ha en genuspedagogisk utbildning i bagaget. Examensordningen, som reglerar vad en utexaminerad pedagog ska kunna, bör ses över så att den understryker vikten av insikt i genusproblematik. Den utexaminerade pedagogen ska kunna undervisa på ett sådant sätt att jämställdhet främjas.

Det är även viktigt att pedagogerna har ett normkritiskt förhållningssätt; till exempel ska det inte upprätthållas en heterosexuell norm i skolan där alla litterära förebilder har två föräldrar av olika kön. Verksamma lärare ska också erbjudas kontinuerlig fortbildning inom genusområdet. Särskilda ämnesområden man bör lägga vikt på i skolan för att främja jämställdhet är konflikthantering och sex- och samlevnadsundervisning.

SEX- OCH SAMLEVNADS- UNDERVISNING

Sex- och samlevnadsundervisning i skolan är i många fall under all kritik.

Många av de problem med jämställdhet som vi ser i samhället, så som sexköp, pornografi och andra former av sexuellt utnyttjande skulle kunna förebyggas med en bra sex- och samlevnadsundervisning. En förutsättning för att detta förebyggande arbete ska fungera är att undervisningen sker på ett professionellt sätt. Miljöpartiet tycker att det är ett problem att elevernas lärare håller i undervisningen, särskilt med tanke på hur lite vikt det läggs vid sex- och samlevnadsundervisning under lärarutbildningen. Det finns organisationer som har expertkunskap inom området och vi menar att undervisningen blir bättre om en utomstående person håller i den. Sex- och samlevnadsundervisningen behöver också utvecklas så att den innehåller ett tydligt queer- och jämställdhetsperspektiv.

GENUSSÄKRA FÖRSKOLAN

Miljöpartiet anser att ett ytterligare steg för att uppnå en jämställd förskola är att arbeta med att genus-säkra förskolorna. Här finns flera framgångsrika exempel där man bland annat har genusanalyserat den fysiska miljön, pedagogiskt material, bemötande och pedagogernas utbildning. Man har också tittat på huruvida man ägnar sig åt kompensatorisk pedagogik (särskilt riktade aktiviteter där man motverkar de traditionella könsmonstren). Detta är ett effektivt sätt för att kunna sätta upp konkreta mål och för att genus-säkra förskolan.

LIKABEHANDLINGSPLANER

Miljöpartiet anser att det är mycket viktigt att man för ett medvetet och strukturerat arbete för jämställdhet. I det arbetet är likabehandlingsplaner ett nödvändigt redskap. Det ger tillfälle att både se över och reflektera kring hur situationen på varje enskild skola ser ut. Det ger också tillfälle att sätta upp tydliga mål att arbeta mot. Skolverket släppte i början av 2009 en rapport som visar att arbetet mot diskriminering och kränkande särbehandling i skolan måste stärkas.

Problemet med sexuella trakasserier är stort, särskilt i korridorerna utanför lektionstid. Skolverkets undersökning visar att nio av tio skolor har en likabehandlingsplan, men att 80 procent av de skolor som under 2007 och under första halvåret 2008 inspekterades, hade brister i sina likabehandlingsplaner⁹. Diskrimineringsombudsmannen har ansvar för tillsynen och bör också ges möjlighet till vitesförelägganden på de skolor som inte uppfyller sina likabehandlingsplaner.

HÖGSKOLEVÄSENDET

Också inom högskoleväsendet manifesteras ojämställdheten. Det är fler kvinnor än män som väljer att gå vidare till högre utbildning efter gymnasiet och det är också fler kvinnor som avlägger examen. 66 procent av alla som tar högskoleexamen är kvinnor¹⁰. Trots det är andelen kvinnor

som går vidare till en doktorsutbildning lägre än andelen män. Av dem som faktiskt doktorerar är cirka hälften kvinnor, trots att det är en stor majoritet kvinnor som tar examen. Bland professorer på universitet och högskolor finns också en stark övervikt av män.

Endast 18 procent av professorerna är kvinnor, trots att det totala antalet professorer fördubblats de senaste tio åren och trots att könsfördelningen bland de yrkesverksamma på universitet och högskolor totalt sett är jämn.¹¹ Högskoleverket bör, när de gör tillsyn av högskolor och universitet, också granska lärosätena ur ett jämställdhetsperspektiv. I dag finns en lag om likabehandling inom högskolan. Trots det visar undersökningar att 13 procent av de kvinnor som studerar på grundutbildning och 25 procent av de kvinnliga doktoranderna har känt sig negativt särbehandlade på grund av sin könstillhörighet¹². Bland doktoranderna har nio procent dessutom uppgett att de någon gång under sin utbildning utsatts för sexuella trakasserier. Detta är naturligtvis oacceptabelt. Miljöpartiet kräver att högskolorna intensifierar sitt arbete för att förhindra sexuella trakasserier och negativ särbehandling på grund av kön.

MILJÖPARTIET VILL

- verka för en jämnare könsfördelning inom utbildningssektorn,
- främja insatser för att få fler män att söka sig till förskolan, bland annat genom en nationell kampanj,
- se över examensordningen för lärarutbildningen,
- att alla pedagoger inom skolväsendet utbildas i genuspedagogik och kontinuerligt erbjuds fortbildning inom området,
- ge diskrimineringsombudsmannen möjlighet till vitesförelägganden på de skolor som inte har tillfredsställande likabehandlingsplaner och lever upp till dessa,
- att Högskoleverket vid sin tillsyn av lärosätena också ska granska dessa ur ett jämställdhetsperspektiv.

7. MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

Mäns våld mot kvinnor är det obehagligaste uttrycket för den patriarkala maktordning som råder i vårt samhälle. När det kommer till våld i nära relationer söks ofta individuella lösningar på något som måste ses som ett strukturellt problem. Ett viktigt exempel på detta är hur vuxen världen reagerar när pojkar behandlar flickor illa. Små flickor får ofta höra att det är något positivt att pojkarna retas med dem eller drar dem i håret. Många flickor får av vuxna höra förklaringen "han retas bara med dig för att han tycker att du är så söt" när de utsatts för negativ behandling av en pojke. Här kan det göras ett viktigt förebyggande arbete, bland annat med ett större fokus på genuspedagogik i förskolan.

Det är viktigt att man tar krafttag när skadan redan är skedd, men den största vinsten finns att hämta i det förebyggande arbetet, bland annat

inom relevanta utbildningar, exempelvis inom sjukvårdsområdet och polisväsendet.

Även i samkönade relationer finns det maktstrukturer och det kan förekomma våld. Miljöpartiet anser att utsatta personer i samkönade relationer ska garanteras samma skydd som utsatta människor i olikkönade relationer.

DEN MAN SOM SLÅR

Miljöpartiet anser att alla män som döms för kvinnofridsbrott ska genomgå behandling för att bearbeta och förändra sitt våldsbeteende. Vi vill inom Kriminalvårdens ram se ökade satsningar på behandlingsprogram för män som slår, men också där män frivilligt söker stöd. Bland annat finns behov av större satsningar på mansmottagningar och professionella kriscenter för män. Det finns också ett behov av en "hjälpplinj" för män, dit

män som upplever sig ha problem med sitt våldsbeteende kan ringa. Miljöpartiet vill att de män som dömts till besöksförbud och där det bedöms finnas en risk för överträdelser ska förses med elektronisk fotboja. Kunskapen om mäns våldsbeteende och våld i nära relationer måste öka. Det måste det forskas mer på, och det måste utvecklas bättre behandlingsmetoder för män med våldsamma beteenden.

KVINNOJOURER

Kvinnjourerna runt om i landet gör ett fantastiskt arbete med att stödja och hjälpa kvinnor som utsatts för våld. Ett arbete som ofta sker på eget initiativ och på helt ideell basis. Miljöpartiet tycker att det är skamligt att denna verksamhet inte får ett större stöd av samhället. I de kommuner där resurserna i dag är otillräckliga måste kvinnojourerna få utökade medel för att genomföra sin verksamhet. Miljöpartiet vill att socialtjänstlagen ska skärpas så att kommunerna tvingas ta ett större ansvar för stödet till utsatta kvinnor. Bland annat anser vi att varje kommun ska se till att det ska finnas en kvinnojour tillgänglig. Det bör också regleras i socialtjänstlagen att våldsutsatta kvinnor ska få förtur till eget boende.

SAMTYCKESLAGSTIFTNING

Under 2008 anmäldes cirka 5 400 våldtäkter i Sverige. I dag går endast 10-12 procent av alla anmälda

våldtäkter vidare till åtal. Mycket få anmälda våldtäkter leder till en fällande dom¹³. Miljöpartiet anser inte att våldtäktslagstiftningen som den ser ut i dag är tillfredställande. Sexuella relationer ska bygga på frivillighet och denna frivillighet ska också vara grunden för våldtäktslagstiftningen. Det finns alltför stora luckor i dagens lagstiftning där gärningsmän frias trots att offer inte gett sitt samtycke till sexuella handlingar. Miljöpartiet vill införa en samtyckesparagraf i våldtäktslagstiftningen.

Den som företar en sexuell handling mot en person som inte frivilligt deltar ska dömas till fängelse i högst fyra år. Är brottet grovt ska gärningsmannen dömas för grovt sexuellt utnyttjande i lägst två och högst åtta år. Med grovt brott avses bland annat om en person utsatts för brott befunnit sig i beroendeställning till gärningsmannen, om handlingen varit av särskilt allvarlig art, om brottsoffret varit ur stånd att värja sig eller på annat vis befunnit sig i en särskilt utsatt situation. Det kan också handla om ifall fler personer än en förgripit sig på offret, om gärningen lett till graviditet eller om offret smittats av allvarlig sjukdom¹⁴. Miljöpartiets förslag på ny lagtext innebär att sex med någon som inte frivilligt deltar är ett sexualbrott. Den sexuella kränkningen blir därmed synlig i lagstiftningen på ett sätt som den inte är i dag.

HEDERS/SKAMRELATERAT FÖRTRYCK

Miljöpartiet anser att själva begreppet hedersrelaterat våld är problematiskt då det indikerar att det skulle finnas något hedersamt i själva utövandet. Miljöpartiet ser hellre att man pratar om våldet som ett sätt att skydda sig från upplevd skam än som ett sätt att upprätthålla heder. Heder är inte något som uppnås genom våld och förtryck. Ett mer korrekt begrepp att använda borde därför vara skamrelaterat våld. Nedan använder vi begreppet heders/skamrelaterat våld.

Heders/skamrelaterat våld är en komplex definition av mäns våld mot kvinnor som uppkommit i de senaste årens debatt, då främst när man talar om kvinnor av utländsk härkomst. Våld som sker i "hederns" namn kan sägas innefatta både kultur, tradition, religion, könsmaktsordning, individuella och psykologiska faktorer samt ett utanförskap i samhället man lever i. I sammanhang där patriarkala normer är mycket starka blir också kvinnor en del av att bevara den förtryckande strukturen. Detta bidrar ytterligare till komplexiteten när det kommer till heders/skamrelaterat våld. Miljöpartiet anser att våld i nära relationer, oavsett om det är heders/skamrelaterat våld eller annat våld, är en del av samma förtryck, nämligen mäns våld mot kvinnor. Undantaget förstås vid de tillfällen våld förekommer i samkönade relationer.

Samhällets uppgift är att motverka förtryck och att skydda barn och ungdomar mot våld, hot och trakasserier. Olika grupper kan behöva olika sorters stöd när de söker hjälp hos kvinnojourer och hos myndigheter. Ökad förståelse och kunskap krävs hos myndigheter och kvinnojourer vad gäller våldsutsatta kvinnor och barn som inte behärskar svenska språket fullt ut. Resurser behövs för att underlätta tolkstöd, som ska vara opartisk och icke dömande, vid kontakt med myndigheter. Det behövs dessutom göras insatser för att sprida kunskap om vilka rättigheter och skyldigheter alla som bor i Sverige har. Miljöpartiet anser att det krävs uppsökande verksamhet på skolor så att tjejer och killar får chans att diskutera sina livsvillkor öppet och kritiskt. Det krävs också breda åtgärder för att stärka språk- och kulturkompetensen hos kommunerna och polisen där man aktivt söker upp familjer och diskuterar familjesituationen.

MILJÖPARTIET VILL

- *att alla män döms för kvinnofridsbrott ska genomgå behandling för att bearbeta och förändra sitt våldsbeteende,*
- *se ökade satsningar på professionella kriscenter för män och andra satsningar där män kan få stöd att förändra ett våldsamt beteendemönster,*
- *ge ökade medel till kvinnojourerna,*

- *införa en samtyckesparagraf i våldtäcktslagstiftningen,*
- *att resurser tillsätts för öka kunskapen hos kvinnojourer och myndigheter vad gäller våldsutsatta kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk.*

8. RÄTTSVÄSENDET

Sveriges rättsväsende genomlider i dag en stor förtroendekris. Få våldtäkter leder till åtal och en mycket liten andel av alla anmälda våldtäkter leder till en fällande dom. En studie vid Stockholms universitet har visat att kvinnor, särskilt kvinnor med annan etnisk bakgrund än svensk, inte uppfattas som trovärdiga inom rätts-systemet. Att inte bli trodd, att bli hånad och uthängd i offentligheten efter ett övergrepp gör att många kvinnor låter bli att anmäla brott de utsatts för. Mörkertalet tros därför vara mycket stort.

POLISVÄSENDET

De strukturella bristerna hos polisen och i polisutbildningen uppmärksammas återkommande bland annat i medierna, men trots det händer mycket lite. Arbetet med jämställdhetsutbildning på polishögskolan måste fördjupas. Fokus bör där ligga på kvinnofridsfrågor. Det måste också

sättas större fokus på hur brottsoffer, framför allt kvinnor men också andra diskriminerade grupper, bemöts av polis. Det är av stor vikt att poliskåren är representativ för befolkningen. Såväl polisutbildningen som fortbildningen på polisernas arbetsplatser måste genomsyras av ett genusperspektiv.

JURISTUTBILDNINGEN, ÅKLAR- OCH DOMSTOLSVÄSENDET

Juristutbildningen på universiteten saknar i stort sett helt genusperspektiv. En genomgående reform av juristutbildningen krävs där genusperspektivet genomsyrar alla områden, och där kvinnors situation lyfts upp i undervisningen om straff- och processrätt. Domare och nämndemän bör genomgå en obligatorisk utbildning i jämställdhet och därutöver årligen bli uppdaterade med information om och statistik över jämställdhetens utveckling och kvinnors situation. Utbildningsåtgärder måste

även göras inom åklagarväsendet. Miljöpartiet noterar också att det i dag finns en mycket stark övervikt av män bland landets nämndemän. Därför bör kvotering komma ifråga för att utjämna könsfördelningen på denna för samhället mycket viktiga funktion.

MYNDIGHETSSAMVERKAN

När ett brott mot kvinnofriden har begåtts är det viktigt att den kvinna som söker hjälp bemöts på ett bra sätt. Landstingen måste öka sin rättsmedicinska kompetens och myndighets-samverkan måste vara en central del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn. Ett samordnat arbete mellan landsting, rättsväsende och kommuner är oerhört centralt när det kommer till arbetet med kvinnor som utsatts för våld. Goda exempel finns i ett antal så kallade rättskedjeprosjekt, exempelvis den så kallade Uppsalamodellen. Uppsalamodellen innefattar bland annat en modell för dokumentation av skador vid våldtäkt som Miljöpartiet anser bör bli en modell för andra landsting runt om i landet. Uppsalamodellen har lett till att fler kvinnor som sökt vård, då de utsatts för våldtäkt, också anmäler våldtäkten.

MILJÖPARTIET VILL

- *fördjupa arbetet med jämställdhetsutbildning på polishögskolan,*
- *tillföra ett genusperspektiv till juridikutbildningen,*

- *införa obligatoriska jämställdhetsutbildningar för domare, åklagare och nämndemän,*
- *kvotera nämndemannaplatserna för att få en representation som bättre speglar samhällets sammansättning,*
- *att samverka mellan myndigheter blir en central del i arbetet mot mäns våld mot kvinnor.*

9. SAMHÄLLSPLANERING

För att skapa jämställda levnadsförhållanden krävs det att samhällsplaneringen utformas efter både kvinnors och mäns behov. Traditionellt sett är det dock så att samhället främst planerats efter mäns intressen och behov. Det har bidragit till att befästa de traditionella könsrollerna och det har begränsat handlings- och levnadsutrymmet, främst för kvinnor.

ÅTGÄRDER FÖR ATT UPPNÅ JÄMSTÄLLDHET I SAMHÄLLSPLANERINGEN

Det viktigaste verktyget för att åstadkomma jämställdhet i samhällsplaneringen är jämställdhetsintegrering. Om jämställdhetsperspektivet skulle integreras i alla områden som rör samhällsplaneringen skulle snabbt stora framsteg kunna påvisas. Politikerna och samhällsinstitutionerna har stora möjligheter att utforma den fysiska miljön utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det är viktigt

att det finns en jämn könsfördelning i de politiska organ som beslutar om dessa frågor. Även på chefs- och tjänstemannasidan bör aktiv rekrytering och kvotering användas för att uppnå en jämn könsfördelning. Miljöpartiet anser också att kompetensen måste höjas inom samtliga statliga myndigheter som arbetar med samhällsplanering, för att på så vis få in ett genusperspektiv på verksamheten. Länsstyrelserna bör ta ett större ansvar när det gäller att se till att arbetet med planfrågor syftar till ett jämställt samhälle.

SAMHÄLLSSERVICE

Jämställdhet har stått på det ofentliga Sveriges dagordning under många decennier. Många är de policydokument och handlingsplaner som har antagits och visst har utvecklingen gått åt rätt håll, men fort går det inte. 2007 kom utredningen JämStöd med sitt slutbetänkande¹⁵. Till denna

utredning finns flertalet bilagor som är utmärkta handledningar för hur man ska gå till väga för att åstadkomma jämställd samhällsservice för medborgarna. När det gäller områden som hälso- och sjukvård, utbildningssektor, kultur och fritid, omsorg, arbetsmarknadsinsatser, teknisk försörjning, stadsplanering med flera styrs besluten i dag av icke könsneutrala normer. Principen för jämställd samhällsservice måste vara att de tjänster som erbjuds medborgarna är lika tillgängliga, av lika hög kvalitet och lika anpassade till alla oavsett om mottagaren är en kvinna eller en man. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta till sig intentionerna i slutbetänkandet från JämStöd och skyndsamt inrätta de funktioner som krävs för att den offentliga sektorns verksamheter ska klara uppgiften; jämställd samhällsservice.

INFRASTRUKTUR

När det gäller infrastruktur är det mycket tydligt att det är männens behov som har styrt vilka satsningar som har gjorts. Kvinnor reser generellt mer miljövänligt än män, de tenderar att välja kollektiva transportmedel medan män gärna tar bilen. Miljöpartiet vill att regeringen tar fram en plan för hur statens bidrag till infrastruktur ska omfördelas för att styra mot en ökad jämställdhet inom transportsektorn. Vi anser också att jämställdhetskonsekvensbeskrivningar ska göras för samtliga infrastruktursatsningar

och större trafikprojekt. Vi vill också lägga mer resurser på det kollektiva resandet och mindre på de traditionellt manliga transportsätten, vilket i större utsträckning skulle gynna den kvinnliga delen av befolkningen. Därmed kan infrastruktursatsningar bidra till ökad jämställdhet.

MILJÖPARTIET VILL

- *att arbetet med jämställdhetsintegrering fördjupas,*
- *se en kompetenshöjning inom jämställdhet inom samtliga statliga myndigheter som arbetar med samhällsplanering,*
- *att jämställdhetskonsekvensbeskrivningar ska göras för samtliga infrastruktursatsningar och större projekt,*
- *att regeringen tar till sig intentionerna i slutbetänkandet från JämStöd,*
- *att jämställd samhällsservice prioriteras så att visionen om ett socialt hållbart samhälle kan nås.*

10. KULTUR OCH FRITID

Även inom kultur- och fritidsområdet manifesteras ojämställdheten i vårt land. Oavsett om man tittar på idrotts-, kultur eller mediaområdet kan man se åtskilliga exempel på hur män värderas högre än kvinnor. Ett rikt kultur- och fritidsutbud är en viktig komponent för alla människor för att skapa sociala relationer, personligt välbefinnande och identitetsutveckling. I slutet av nittioalet uppmärksammades de ojämställda satsningarna på fritids- och kulturutbudet i landets kommuner av regeringen. I utredningen Fokus 06 rapporterade Ungdomsstyrelsen till regeringen att det fortfarande finns stora skillnader mellan flickors och pojkars deltagande i kultur- och fritidsutbudet. En slutsats som Ungdomsstyrelsen drar i sin rapport är att andelen kvinnor i kommunstyrelsen påverkar huruvida tjejer har ett rikt kultur- och fritidsutbud eller inte. I kommuner där den kvinnliga representationen i de folkvalda forumen

är högre anger tio procent av tjejerna att de är mer nöjda med det kultur- och fritidsutbud som finns. Detta är ett mycket tydligt exempel på vikten av en representativ sammansättning i de beslutande organ som tillhandahåller resurser och medel.

IDROTT

Idrottsrörelsen har ambitionen att nå alla barn och ungdomar. Alla som vill ska ha möjlighet att vara med inom idrotten och de ska känna sig välkomna oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, fysiska eller psykiska förutsättningar, social och ekonomisk bakgrund. Det räcker inte bara att öppna dörrarna, de som kommer in och de som redan finns inom idrotten måste också känna att de vill stanna kvar. Det är en verksamhet där många barn och ungdomar lär sig normer och värderingar. I dag finns mängder med exempel på ojämställdheten inom idrotten. Mer resurser går till

idrotter där manliga utövare är i majoritet, de bästa träningsstiderna går till pojklagen och inte minst finns det en machojargong inom idrotten som den svenska idrottsrörelsen måste göra upp med. Reglerna för stöd till idrotten måste ändras så att inte manligt dominerade idrotter automatiskt gynnas. Detta ska även gälla exempelvis sponsring från kommunala bolag. Ett villkor för statliga och kommunala organisationsstöd ska vara att jämställdhetsperspektivet beaktas. Miljöpartiet anser att föreningar som tar emot skattemedel för sin verksamhet också har ett ansvar för att aktivt arbeta med jämställdheten och mångfalden inom sin idrott.

KULTUR

Också inom kulturområdet finns stora brister i jämställdheten. Kulturen är dessutom en viktig plattform för utmanandet av rådande normer. Därför anser Miljöpartiet att kulturstöd i större utsträckning ska riktas till grupper som lyfter fram underordnade perspektiv och problematiserar de rådande normerna. Teaterhögskolorna måste arbeta utifrån och integrera ett genusperspektiv i sin undervisning. De institutioner som får ett statligt stöd ska kunna uppvisa en jämnare könsfördelning bland dramatiker, koreografer och chefer på konst- och kulturinstitutionerna. Miljöpartiet vill att kvinnliga konstnärer och deras verk ska synliggöras på våra statliga museer. Kvinnors historia behöver

synliggöras, till exempel genom ett kvinnohistoriskt museum.

MEDIA

Det offentliga rummet är till för alla. Trots det ger medierna oss en bild av att män är aktiva varelser medan kvinnor ofta tilldelas en passiv ställning. Detta gäller inte bara i fiktion utan också i nyhets sammanhang då män används för att illustrera makt och kvinnor för att illustrera offer. Media har ett oerhört tungt genomslag vad gäller opinionsbildning och möjligheter att belysa kvinnors villkor. Under 2008 beslutade den Moderatledda regeringen att inte gå vidare med en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Detta trots att den utredning som den förra regeringen tillsatte 2005 i sitt betänkande påtalat vikten av detta¹⁶.

Miljöpartiet menar att detta var ett mycket olyckligt beslut av den Moderatledda regeringen och ett stort steg tillbaka för arbetet med jämställdhet. Vi anser att en sådan lagstiftning ska införas. Det är ett problem att de manipulerade och retuscherade bilder som möter oss i medierna påverkar vår verklighetsuppfattning, framför allt hos unga tjejer och killar. Miljöpartiet anser att det ska införas en märkning av manipulerade bilder i media och reklam, för att tydliggöra att det är en sned verklighetsbeskrivning medierna ägnar sig åt. Diskussionen om vårt gemensamma offentliga rum måste tas på allvar.

MILJÖPARTIET VILL

- att reglerna för stöd till idrotten ändras så att inte idrotter dominerade av män automatiskt gynnas,
- att föreningar som tar emot skattemedel för sin verksamhet också ska ha ett ansvar för att aktivt arbeta med jämställdheten och mångfalden inom sin idrott,
- att kulturstödet i större utsträckning ska riktas till grupper som lyfter fram underordnade perspektiv och problematiserar de rådande normerna,
- att lagförslaget mot könsdiskriminerande reklam ska tas i sin helhet för att samhället effektivt ska kunna bekämpa könsdiskriminering i det offentliga rummet,
- att en märkning av manipulerade bilder i media och reklam ska införas.

11. HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Att män och kvinnor ska ha tillgång till likvärdig vård borde vara en självklarhet, men så är det inte. En studie av SOS-samtalen i Göteborg visar att män oftare än kvinnor bedömdes vara i livshotande tillstånd, vilket gjorde att kvinnor i genomsnitt fick vänta längre på ambulans¹⁷. I genomsnitt tog det en timme längre innan en hjärtsjuk kvinna kom till sjukhus än en man. Detta är bara ett exempel på hur tillgången till vården är sämre för kvinnor än för män. Kvinnor får ofta vänta längre på många viktiga behandlingar och får dessutom sämre tillgång till dyra behandlingsmetoder än män. För oss i Miljöpartiet är det en självklarhet att genusperspektivet ska genomsyra all vård och omsorg.

FORSKNING OCH VETENSKAP

Fortfarande är kvinnor underrepresenterade i forskningen kring vård och behandling. Könsspecifik granskning och information saknas

ofta vilket får allvarliga konsekvenser. Ett exempel är hjärt- och kärlsjukdomar som allmänt ses som en sjukdom som män drabbas av trots att det i de äldre åldrarna är lika vanligt att kvinnor drabbas. Hjärt- och kärlsjukdom är den vanligaste dödsorsaken även bland kvinnor. Årligen dör fler än 5000 kvinnor i akut hjärtinfarkt. Det har gjorts få studier på kvinnors hjärtan och det saknas kunskap om skillnader mellan män och kvinnor, bland annat när det gäller riskfaktorer för hjärt- och kärlsjukdom. Det behövs även mer forskning kring konsekvenser av olika behandlingsformer och om det finns anledning att behandla kvinnor på andra sätt än män.

Kvinnors och mäns symptom skiljer sig också åt när det gäller vissa sjukdomar. Kunskapen kring detta är låg både bland allmänheten och bland dem som arbetar inom vården. Det behövs bättre spridning av forsknings-

resultat från den tvärvetenskapliga forskningen om behandling av kvinnors sjukdomssymptom. Därutöver behövs det också utökad forskning om strukturerad diskriminering kring åldrande, hälsa och kön för att öka rättvisan för kvinnor när det gäller vård och behandlingsmetoder. Miljöpartiet anser att läkare under sin utbildning också måste utbildas i medicinska och psykologiska frågor med ett genusperspektiv.

SJUKSKRIVNING OCH REHABILITERING

Kvinnor är enligt statistiken mer sjukskrivna än män, cirka två tredjedelar av alla dagar då sjukpenning betalas ut går till kvinnor. En trolig avledning till kvinnors högre sjukskrivningstal är att kvinnors totala arbetsbelastning är högre än mäns. Man har inte bara sitt betalda lönearbete utan är också den som har huvudansvar för det obetalda arbetet i hemmet. Anledningarna till att kvinnor är mer sjukskrivna än män kan dock, enligt professor Kristina Alexanderson vid Institutet för klinisk neurovetenskap vara flera.

Det kanske mest anmärkningsvärda är att det finns brister i den medicinska kunskapen om kvinnors hälsoproblem, samt att män får bättre stöd när de väl blivit sjukskrivna. Därmed kan män återgå till arbetet fortare. Män får dyrare och längre rehabilitering och bättre hjälp till nytt jobb.

Denna snedfördelning får långtgående konsekvenser för kvinnors arbetsituation och ekonomi. Det leder till längre sjukskrivningsperioder vilket i sin tur leder till sämre ersättning vid till exempel pension. Detta är naturligtvis helt oacceptabelt. Miljöpartiet anser därför att aktörer som arbetar med rehabilitering ska granskas ur ett genusperspektiv. Detta gäller även Försäkringskassan, då kvinnor och män där bedöms mycket olika. Det är till exempel vanligare att kvinnor får sjukersättning på deltid än män. Arbetsmarknaden bör i allmänhet se ut på ett sätt som är hälsofrämjande för både kvinnor och män. Rehabilitering och andra insatser för att både kvinnor och män ska kunna jobba ska utgå ifrån den enskilda individen och dess behov.

ÅTGÄRDER FÖR JÄMSTÄLLD VÅRD

Det finns många åtgärder som måste till för att en jämställd vård ska kunna uppnås. Precis som inom många andra områden är jämställdhetsintegrering ett viktigt verktyg. Utbildning och spridande av kunskap i form av konsupplad och genusanalyserad statistik har också en central och viktig roll.

Miljöpartiet anser att regeringen ska upprätta en nationell handlingsplan för att komma åt problemet med ojämsställd vård och omsorg. Utifrån den bör Socialstyrelsen ges i uppdrag

att genomföra konkreta insatser. Det krävs ökade kunskaper och fortbildning för all vårdpersonal för att kunna säkra att män och kvinnor har tillgång till samma vård.

MILJÖPARTIET VILL

- *att genusperspektivet ska genom-
syra all vård och omsorg,*
- *att regeringen ska upprätta en
nationell handlingsplan för att
komma åt problemet med
ojämställd vård,*
- *att större vikt läggs vid forskning
på kvinnors hälsoproblem och den
strukturella diskriminering kvinnor
utsätts för inom vården,*
- *att all vårdpersonal fortbildas inom
genusområdet.*

12. SEXKÖP

2007 gjorde Socialstyrelsen en utredning om prostitutionens utveckling i Sverige. Den visade bland annat att internet har blivit en allt vanligare kontaktzon för prostitution, samt att prostitution ofta upptäcks i samband med utredningar av andra brott. Miljöpartiet anser att det förebyggande arbetet mot sexuella tjänster och pornografi måste blir bättre, men det krävs också förbättringar inom andra områden. Det krävs ytterligare krafttag för att avskaffa värderingen att kvinnors kroppar ska vara till salu när män efterfrågar det.

SEXXÖPSLAGEN

Det faktum att sexköpslagen trädde i kraft 1999 var en stor seger för jämställdheten i Sverige. Dock tycks det vara en lång väg att vandra innan denna lag får de effekter på sexköp som vi önskar. Exempelvis har det inte till denna dag förekommit att någon dömts till fängelse för sexköp i

Sverige. Miljöpartiet anser att lagens mål och syfte i allra högsta grad ska stå kvar, däremot måste straffvärdet ses över. Vi anser att straffvärdet ska höjas till maximalt ett års fängelse samt att straffskalan även ska innefatta grovt sexköp. I dagens sexköpslag definieras inget offer vilket är inkonsekvent. Miljöpartiet vill att regeringen utreder frågan om att ge den som är offer för människohandel brottsofferstatus. I dag har prostituerade ingen möjlighet att driva en civilrättslig skadeståndsprcess mot de män som köpt sex av dem. Denna rätt till skadestånd bör vara självklar.

ÖKAD KUNSKAP

Inom forskningen finns det i dag begränsad kunskap om vem som faller offer för prostitution och människohandel med sexuella ändamål. Än mer begränsad är kunskapen om pojkar och män som drabbas av detta. Det behövs ökad kunskap om de

personer som befinner sig i riskzonen för att utsättas för sexköp. Vi behöver också veta mer om sexköparen. Alla myndigheter som arbetar med prostitutionen bekräftar att en sexköpare kan vara precis vilken man som helst. Alla åldrar, samhällsklasser och sociala grupper finns representerade. Kunskapen om detta måste öka för att man med rätt verktyg ska kunna bekämpa och stoppa efterfrågan på att köpa en annan människas kropp för sexuella ändamål. Det behövs också en bättre kartläggning av utbud och efterfrågan för att skapa en bättre uppfattning om problemets omfattning.

HUMAN TRAFFICKING

I dag importeras kvinnor främst från Östeuropa till Sverige för att användas som föremål för människohandel. Dessa kvinnor får inte tillräckligt stöd av rättsväsendet. Utlänningslagen ger möjlighet för kvinnor att få ett tillfälligt uppehållstillstånd på sex månader i de fall de samarbetar med brottsutredande myndigheter, men Miljöpartiet vill att de kvinnor, män och barn som utsatts för människohandel och prostitution per automatik ska ha rätt att stanna i Sverige och därmed ges permanent uppehållstillstånd. Det är omänskligt att dessa individer ska tvingas tillbaka till en osäker framtid i sina hemländer. De måste också få hjälp och stöd för att bearbeta sina upplevelser.

MYNDIGHETSSAMVERKAN

I dag saknas det övergripande åtgärder som stimulerar samverkan mellan myndigheter för att hjälpa individer som utsatts för människohandel. Det krävs en samverkan mellan kommuner, landsting, rättsväsende, Migrationsverket, frivilligorganisationer och övriga instanser i samhället som möter offer för prostitution och människohandel. Utan myndighets-samverkan kommer dessa kvinnor och flickor att sättas på undantag och ytterst få lida på grund av samhällets brist på organisering. Miljöpartiet anser att denna situation inte är hållbar och att samverkan mellan myndigheter snarast ska påbörjas.

VI VILL

- *att straffvärdet i sexköpslagen ska höjas,*
- *att den som utsatts för sexköp ska få brottsofferstatus och möjlighet till skadestånd,*
- *att den som utsatts för människohandel för sexuella ändamål/ human trafficking i Sverige ska ges permanent uppehållstillstånd,*
- *att större kraft läggs på att åstadkomma en effektiv myndighets-samverkan mellan de som möter offer för prostitution och människohandel.*

FOTNOTER

1. SOU 2007:15 Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering
2. SOU 2005:66 – Makt att forma samhället och sitt eget liv
3. Källa: SCB 2008
4. SOU2005:66
5. Källa: SCB, 2008.
6. Källa: SCB, 2007
7. Källa: Vi vill också ha rättvisa och flexibilitet – en rapport om arbetsliv och barnomsorg för ensamföräldrar – Sveriges Makalösa Föräldrar, 2007
8. Källa SCB, 2008
9. Källa: Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Skolverket 2009.
10. SCB, 2008
11. Ibid
12. Studentspegeln 2007 respektive Doktorandspegeln 2008, högskoleverket
13. BRÅ – Brottsförebyggande rådet
14. Samtyckesutredningen – Lagskydd för den sexuella integriteten, Madeleine Leijonhufvud, 2008
15. SOU 2007:15 Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering
16. SOU 2208:5 Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden
17. Källa: (O)jämställdhet i hälsa och vård, Sveriges Kommuner och Landsting, 2007.